

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
دفتر مدیریت بیماری های غیرواگیر
اداره پیشگیری از حوادث

آیین نامه کمیته پیشگیری از حوادث (کمیته جامعه ایمن)

۱۳۹۹

تدوین: معصومه افسری
با تایید: دکتر افشین استوار
دکتر علیرضا مغیثی

مقدمه

با وجود این که وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی متولی سلامت افراد جامعه است اما بخش قابل توجهی از مداخلات موثر برای کاهش حوادث و آسیب ها و مرگ های ناشی از آن در خارج از حیطه اختیارات و فراتر از مسؤولیت های وزارت بهداشت قرار دارد. موضوع پیشگیری از حوادث و ارتقای ایمنی، یک مساله چند وجهی است به طوری که عوامل به وجودآورنده حوادث، چند عاملی هستند و کار در این حیطه، مستلزم مشارکت تمام سازمان های مرتبط است و بالتبع تنها یک سازمان نمی تواند عهده دار این مسوولیت باشد و هیچ سازمانی به تنهایی راه به جایی نمی برد. دستیابی به اهداف پیشگیری از حوادث در سایه مشارکت های بین بخشی سازمان ها میسر می شود. به همین سبب وزارت بهداشت تلاش دارد رویکرد بین بخشی با سازمان های خارج از وزارت بهداشت را ایجاد و تقویت نماید و با برخورداری از این رویکرد، راه را برای ارتقاء ایمنی در جامعه هموار کرده و پیوندی مستحکم میان دست اندرکاران پیشگیری از حوادث به وجود آورد، به طوری که در سایه برنامه ای واحد، هریک از سازمان ها و نهادهای ذیربط، پیشگیری از حوادث و کاهش آسیب ها و مرگ های ناشی از آنها را مسؤولیت خود دانسته و در پیشبرد آن سهیم باشند. اعضای کمیته، پشتوانه و پایه های اصلی برنامه پیشگیری از حوادث هستند و دانش، تبحر و احساس مسؤولیت آنها موجب حرکت، تداوم، پیشرفت و ضمانت اجرایی این برنامه است.

وزارت بهداشت دیدگاه همه جانبه ای در مدیریت حوادث دارد و ضمن در نظر گرفتن نفع همگانی، راهبردهای مناسب و معطوف به هدف را پیش رو قرار می دهد و شرایط را برای به ظهور رساندن عزم ملی در ارتقاء ایمنی جامعه فراهم می کند. برای آنان که این برنامه را با امید و اطمینان خاطر پیش می برند، گام هایی هرچند کوچک می تواند نتایج بزرگی به دنبال داشته باشد.

تعریف

کمیته پیشگیری از حوادث که می تواند با عنوان کمیته جامعه ایمن نیز نامیده شود، کمیته ای است که بر اساس مشارکت سازمان های دولتی و خصوصی و مردم نهاد، مسوولیت سیاست گذاری، برنامه ریزی، اجرا و نظارت فعالیت های مرتبط با پیشگیری از حوادث و ارتقای ایمنی جامعه را به عهده دارد. هریک از سازمان های ذیربط و ذینفع در پیشگیری از حوادث، همسو و همگام با سازمان های دیگر در راستای رسالت و اهداف مشترک جهت اجرای مسؤولانه مصوبات کمیته فعالیت می کنند. ریاست این کمیته در هریک از سطوح سه گانه را بالاترین مقام آن سطح (معاون بهداشت وزارت بهداشت، معاون بهداشت دانشگاه، مدیر شبکه بهداشت و درمان شهرستان) به عهده دارد.

هدف

جلب حمایت سازمان های ذینفع در طراحی، سیاست گذاری، نظارت و اجرای برنامه های پیشگیری از حوادث و ارتقای ایمنی.

شرح وظائف کمیته های پیشگیری از حوادث (کمیته جامعه ایمن)

- ۱- ارزیابی و شناسایی عوامل خطر حوادث و عوامل تهدید کننده ایمنی.
- ۲- اولویت بندی حوادث، تعیین گروه های آسیب پذیر و نقاط حادثه خیز در مناطق تحت پوشش.
- ۳- مشارکت در ایجاد و راه اندازی نظام ثبت آمار مصدومین و مرگ های ناشی از حوادث.
- ۴- اجرای مصوبات جلسات کمیته (توسط سازمان های عضو کمیته در خصوص مصوبات مربوط به هر سازمان).
- ۵- مشارکت در ارزشیابی برنامه های پیشگیری از حوادث.
- ۶- مشارکت در تداوم، توسعه و بازبینی برنامه های پیشگیری از حوادث.
- ۷- برنامه ریزی جهت آموزش همگانی پیشگیری از حوادث و ارتقای ایمنی.
- ۸- تهیه برنامه عملیاتی سالیانه پیشگیری از حوادث براساس اولویت های تعیین شده.
- ۹- تهیه گزارش عملکرد سالیانه و گزارش نتایج ارزشیابی برنامه های پیشگیری از حوادث و ارائه گزارشات به شورای عالی/ کارگروه سلامت و امنیت غذایی.
- ۱۰- جلب مشارکت های مردمی و سازمان های مردم نهاد در پیشگیری از حوادث.
- ۱۱- هماهنگی جهت طراحی مداخلات پیشگیری از حوادث.
- ۱۲- اجرای مصوبات شورای عالی/ کارگروه سلامت و امنیت غذایی (ساغ) در زمینه برنامه های پیشگیری از حوادث.
- ۱۳- درخواست مطرح شدن موضوعات مربوط به برنامه های پیشگیری از حوادث در شورای عالی/ کارگروه سلامت و امنیت غذایی (برحسب ضرورت)
- ۱۴- درخواست پیوستن شهرستان های تحت پوشش به شبکه ملی و شبکه جهانی جامعه ایمن.

سطوح کمیته پیشگیری از حوادث (کمیته جامعه ایمن)

کمیته پیشگیری از حوادث در سطح کشوری متعلق به معاونت بهداشت وزارت بهداشت و در سطح دانشگاهی متعلق به معاونت بهداشت دانشگاه ها و در سطح شهرستانی متعلق به شبکه بهداشت و درمان شهرستان ها است. کمیته دانشگاهی در مورد استان های تک دانشگاهی می تواند تحت عنوان کمیته استانی نیز نامیده شود. سطوح کمیته پیشگیری از حوادث عبارتند از:

- کمیته شهرستانی
- کمیته دانشگاهی (استانی)
- کمیته کشوری

کارگروه های تخصصی کمیته پیشگیری از حوادث (کمیته جامعه ایمن)

بر حسب ضرورت و در مواقع لزوم، هریک از کارگروه های زیر می توانند تشکیل شوند و به برطرف کردن مشکلات مرتبط بپردازند:

- کارگروه حوادث ترافیکی
- کارگروه سوختگی
- کارگروه مسمومیت
- کارگروه سقوط
- کارگروه غرق شدگی
- کارگروه حوادث چهارشنبه سوری
- کارگروه حوادث کودکان
- کارگروه حوادث سالمندان
- کارگروه حوادث خانگی
- کارگروه حوادث محیط کار
- کارگروه حوادث مدرسه
- کارگروه مدیریت حوادث در بحران ها و بلایا
- کارگروه

اعضای کمیته کشوری پیشگیری از حوادث (کمیته کشوری جامعه ایمن)

رئیس کمیته: معاون بهداشت وزارت بهداشت دبیر کمیته: مدیرکل دفتر مدیریت بیماری های غیرواکسین		
سازمان های بین بخشی		
وزارت آموزش و پرورش	سازمان صدا و سیما	سازمان ملی استاندارد ایران
وزارت نفت (شرکت ملی نفت) (شرکت ملی گاز)	وزارت راه و شهرسازی (معاونت حمل و نقل) (معاونت مسکن و ساختمان)	نیروی انتظامی (پلیس راهور ناجا)

وزارت کشور	سازمان پزشکی قانونی	سازمان آتش نشانی و خدمات ایمنی
وزارت صنعت، معدن و تجارت	وزارت نیرو	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
مراکز تحقیقات	شرکت های خودروسازی	وزارت جهاد کشاورزی
جمعیت هلال احمر (سازمان امداد و نجات)	وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی (سازمان بهزیستی)	وزارت ورزش و جوانان
سازمان های مردم نهاد (NGO)	سازمان بیمه مرکزی	سازمان های بین المللی (سازمان جهانی بهداشت) (دفتر یونیسف)
سازمان خصوصی مورد تایید	دانشگاه های علوم پزشکی	سازمان مدیریت بحران کشور
معتمدین و خیرین	افراد متخصص و صاحب نظر	معتمدین و خیرین
سازمان های درون بخشی		
دفتر آموزش و ارتقاء سلامت	معاونت درمان (گروه مدیریت بیمارستانی و تعالی خدمات بالینی) (گروه نظارت و اعتبار بخشی امور درمان)	معاونت بهداشت
معاونت پشتیبانی	معاونت تحقیقات و فناوری	معاونت حقوقی و امور مجلس
دفتر آمار و فناوری اطلاعات	معاونت دانشجویی	معاونت آموزشی
مرکز سلامت محیط و کار	سازمان اورژانس کشور	دفتر سلامت جمعیت، خانواده و مدارس
	روابط عمومی	مرکز مدیریت شبکه

اعضای کمیته دانشگاهی / استانی پیشگیری از حوادث (کمیته دانشگاهی / استانی جامعه ایمن)

رئیس کمیته: معاون بهداشت دانشگاه		
دبیر کمیته: مدیرگروه بیماری های غیرواگیر دانشگاه		
سازمان های بین بخشی		
اداره کل آموزش و پرورش	سازمان صدا و سیما	استانداری
نیروی انتظامی (پلیس راهور ناجا)	اداره کل راه و شهرسازی (معاونت حمل و نقل) (معاونت مسکن و ساختمان)	شرکت توزیع نیروی برق
اداره کل جهاد کشاورزی	اداره کل پزشکی قانونی	سازمان آتش نشانی و خدمات ایمنی
اداره کل صنعت، معدن و تجارت	اداره کل بیمه مرکزی	شرکت بهره برداری نفت و گاز

مراکز تحقیقات	شرکت های خودروسازی	مراکز بهداشت شهرستان های تابعه
جمعیت هلال احمر (سازمان امداد و نجات)	اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی (اداره کل بهزیستی)	اداره کل ورزش و جوانان
مرکز مدیریت بحران	سازمان های مردم نهاد (NGO)	اداره کل علوم، تحقیقات و فناوری
سازمان خصوصی مورد تایید	افراد متخصص و صاحب نظر	اداره کل استاندارد
		معمدین و خیرین
سازمان های درون بخشی		
اداره آموزش و ارتقاء سلامت	معاونت درمان (گروه مدیریت بیمارستانی و تعالی خدمات بالینی) (گروه اعتبار بخشی امور درمان)	ریاست دانشگاه
معاونت دانشجویی	معاونت پشتیبانی	معاونت تحقیقات و فناوری
گروه سلامت محیط و کار	گروه آمار و فناوری اطلاعات	معاونت آموزشی
گروه سلامت جمعیت، خانواده و مدارس	مرکز مدیریت حوادث و فوریت های پزشکی (اورژانس)	گروه مدیریت شبکه
		روابط عمومی

اعضای کمیته شهرستانی پیشگیری از حوادث (کمیته شهرستانی جامعه ایمن)

رئیس کمیته: مدیر شبکه بهداشت و درمان شهرستان		
دبیر کمیته: رئیس مرکز بهداشت شهرستان		
سازمان های بین بخشی		
جمعیت هلال احمر (سازمان امداد و نجات)	مرکز توزیع نیروی برق	فرمانداری
نیروی انتظامی (پلیس راهور ناجا)	مرکز راه و شهرسازی (معاونت حمل و نقل) (معاونت مسکن و ساختمان)	مرکز آموزش و پرورش
شهرداری	مرکز پزشکی قانونی	مرکز آتش نشانی و خدمات ایمنی
مرکز صنعت، معدن و تجارت	مرکز بیمه مرکزی	دفتر استاندارد
	شرکت های خودروسازی	مرکز علوم، تحقیقات و فناوری
سازمان های مردم نهاد (NGO)	مرکز تعاون، کار و رفاه اجتماعی	سازمان ورزش و جوانان

	(اداره بهزیستی)	
مراکز خدمات جامع سلامت شهری و روستایی تابعه	مرکز مدیریت بحران	شرکت بهره برداری نفت و گاز
معتمدین و خیرین	سازمان خصوصی مورد تایید	افراد متخصص و صاحب نظر
سازمان های درون بخشی		
اداره آموزش و ارتقاء سلامت	گروه آمار و فناوری اطلاعات	شبکه بهداشت و درمان شهرستان (گروه مدیریت بیمارستانی و تعالی خدمات بالینی) (گروه اعتبار بخشی امور درمان)
گروه سلامت جمعیت، خانواده و مدارس	مرکز مدیریت حوادث و فوریت های پزشکی (اورژانس)	گروه سلامت محیط و کار
اداره پشتیبانی	گروه مدیریت شبکه	روابط عمومی

وظایف دبیرخانه کمیته پیشگیری از حوادث (کمیته جامعه ایمن)

- تشکیل جلسات کمیته
- تعیین دستورکار جلسات
- تهیه و ارسال دعوت نامه جلسات برای اعضای کمیته
- تدوین و ارسال صورت جلسات
- پیگیری اجرای مصوبات جلسات
- تهیه گزارش عملکرد سالیانه جهت ارائه به شورای عالی / کارگروه سلامت و امنیت غذایی
- پیگیری اجرای مصوبات شورای عالی / کارگروه سلامت و امنیت غذایی

ضوابط تشکیل جلسات کمیته پیشگیری از حوادث

- ۱- جلسات کمیته در وضعیت عادی هر شش ماه یکبار و در صورت ضرورت، بیشتر از این تعداد تشکیل می شود.
- ۲- جلسات کمیته با حضور دو سوم اعضاء رسمیت می یابد.
- ۳- ابلاغ عضویت اعضای کمیته با امضای رئیس کمیته برای آنان ارسال می گردد.
- ۴- ابلاغ عضویت رئیس کمیته با امضای رئیس کارگروه سلامت و امنیت غذایی استان/ شهرستان برای او ارسال می گردد.
- ۵- محل تشکیل جلسات کمیته در ساختمان دبیرخانه کمیته است.
- ۶- تصمیمات کمیته با رای اکثریت اعضا به تصویب می رسد.
- ۷- مصوبات کمیته برای سازمان های عضو کمیته، لازم الاجراست.

انتظارات از سازمان های عضو کمیته پیشگیری از حوادث (کمیته جامعه ایمن) در سطح کشوری، استانی / دانشگاهی و شهرستانی در پیشبرد برنامه های پیشگیری از حوادث و ارتقای ایمنی

در موارد زیر، انتظارات از سازمان ها در سطح کشوری ذکر شده است و این انتظارات به صورت سلسله مراتب در مورد زیر مجموعه سازمان ها در سطح دانشگاهی/ استانی و شهرستانی نیز صادق است.

وزارت کشور:

- جلب مشارکت سازمان های ذینفع در پیشگیری از حوادث
- نظارت بر اجرای مصوبات کارگروه سلامت و امنیت غذایی
- نظارت بر اجرای مفاد تفاهم نامه های بین بخشی و وظائف سازمان ها در زمینه پیشگیری از حوادث

استانداری:

- اختصاص دادن جلساتی از کارگروه سلامت و امنیت غذایی به مبحث پیشگیری از حوادث
- تصویب تفاهم نامه های همکاری های بین بخشی پیشگیری از حوادث و ابلاغ آنها به سازمان های ذینفع

فرمانداری:

- ارائه پیشنهادات کاربردی و راهکارهای لازم در زمینه پیشگیری از حوادث در کارگروه سلامت و امنیت غذایی
- شرکت در جلسات کمیته پیشگیری از حوادث در سطح شهرستان
- جلب مشارکت سازمان های ذینفع در پیشگیری از حوادث

شهرداری:

- بهسازی معابر شهری (خیابان، کوچه، بزرگراه، پیاده رو) و رفع و ایمن سازی نقاط حادثه خیز مطابق با اصول مهندسی ترافیک
- احداث پل های عابر پیاده در معابر پرخطر
- نصب چراغ راهنما، سرعت گیر و علائم هشداردهنده در معابر پرخطر
- ارتقاء آگاهی همگانی و فرهنگ سازی در زمینه پیشگیری از حوادث از طریق برپایی کمپین، برگزاری دوره های آموزشی در فرهنگ سراها، خانه های سلامت و سراهای محله
- احداث پارک فرهنگ ترافیک برای آموزش کودکان و نوجوانان

وزارت راه و شهرسازی:

- ارتقاء و بهسازی جاده ها بر اساس اصول ایمنی
- نظارت بر ساخت ساختمان های مسکونی و تجاری بر اساس اصول ایمنی و مقررات سازمان نظام مهندسی
- نظارت بر احداث ساختمان ها از نظر زیرساخت های مناسب مقاومت در برابر زلزله
- نظارت بر رعایت اصول ایمنی و پیشگیری از حوادث حین مراحل ساخت ساختمان ها توسط گروه ساخت و ساز (کارگران، معماران و کارفرمایان)

وزارت آموزش و پرورش:

- گنجانیدن متون آموزشی پیشگیری از حوادث در کتب درسی همه مقاطع تحصیلی
- ایجاد نظام مراقبت حوادث در مدارس (وجود مراقب مدرسه، پیگیری دانش آموزان آسیب دیده به علت حوادث مدرسه)
- گسترش مدارس مروج سلامت

- ارتقاء آگاهی و توانمند سازی دانش آموزان، اولیاء دانش آموزان و پرسنل مدارس در زمینه پیشگیری از حوادث
- ایمن سازی محیط داخلی مدارس (کلاس ها، لوازم گرمایشی، راهروها، راه پله ها، حیاط، ایمنی لوازم بازی) و ارتقاء ایمنی محیط اطراف مدارس (هماهنگی جهت نصب تابلوهای احتیاط و سرعت گیر در جلوی مدرسه، ارتقاء ایمنی سرویس مدرسه)
- تشکیل پرونده سلامت مدرسه و پرونده سلامت دانش آموزان
- قرار دادن جعبه کمک های اولیه و کپسول خاموش کننده آتش در مدارس

سازمان صدا و سیما (شورای سیاستگذاری سلامت):

- فرهنگ سازی و ارتقاء فرهنگ خودمراقبتی در زمینه پیشگیری از حوادث از طریق ساخت برنامه های آموزشی، فیلم، سریال، تیزرهای میان برنامه، انیمیشن و مصاحبه با افراد متخصص و مجرب در زمینه پیشگیری از حوادث

نیروی انتظامی (پلیس راهور ناجا):

- نظارت بر اجرای قوانین راهنمایی و رانندگی و اصول ایمنی ترافیک توسط کاربران معابر شهری و جاده های بین شهری و روستایی جهت کاهش عوامل خطر و موارد بروز و مرگ ناشی از حوادث ترافیکی
- گنجاندن اصول ایمنی ترافیک و پیشگیری از حوادث ترافیکی در متون آموزشی مربوط به اخذ گواهینامه رانندگی
- نظارت بر عدم مصرف دارو، مواد و الکل توسط رانندگان شهری و جاده ای به ویژه رانندگان تریلی و اتوبوس های مسافربری
- برگزاری دوره های آموزشی اصول ایمنی ترافیک برای رانندگانی که مرتکب تخلفات رانندگی پیاپی یا سنگین می شوند
- نظارت بر استفاده از کلاه ایمنی و کمربند ایمنی توسط کاربران راهها
- ارتقاء و افزایش دقت معاینه سلامت رانندگان در زمان دریافت و تمدید گواهینامه رانندگی از نظر دارا بودن کلیه جنبه های سلامت

سازمان آتش نشانی:

- ارتقاء آگاهی و توانمند سازی پرسنل آتش نشانی در زمینه اصول ایمنی و امداد رسانی به مصدومین
- نظارت بر نصب کپسول آتش نشانی در پمپ بنزین ها، بیمارستانها، مدارس، سازمان ها، اماکن عمومی و خودروها

سازمان پزشکی قانونی:

- به اشتراک گذاری آمار مصدومین و مرگ های ناشی از حوادث
- مشارکت در طرح های پژوهشی و ارائه نتایج عوامل خطر حوادث

سازمان ملی استاندارد ایران:

- نظارت بر استاندارد سازی خودروها و لوازم ساختمان های مسکونی و تجاری از نظر ایمنی و پیشگیری از حوادث (اجاق گاز، بخاری، آبگرمکن، پکیج، سیستم های تهویه مرکزی و لوازم برقی)

وزارت نفت:

- نظارت بر اجرای قوانین و اصول ایمنی در پمپ بنزین ها
- نظارت بر لوله کشی گاز ساختمان ها و استاندارد سازی آن

سازمان بهزیستی:

- ارتقاء آگاهی و توانمند سازی پرسنل مهد کودک ها، مراکز توانبخشی، پرورشگاهها، خانه های سالمندان و مراکز نگهداری معلولین در زمینه رعایت اصول ایمنی و پیشگیری از حوادث
- برگزاری دوره های آموزشی در زمینه پیشگیری از حوادث برای کودکان مهد کودک ها
- نظارت بر ایمنی محیط های داخلی و حیاط های مهد کودک ها، مراکز توانبخشی، پرورشگاهها، خانه های سالمندان و مراکز نگهداری معلولین
- مشارکت در مناسب سازی امکانات شهری برای معلولین جهت پیشگیری از حوادث برای آنان

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری:

- گنجاندن متون پیشگیری از حوادث در دروس دانشگاهی
- ایجاد رشته تحصیلی پیشگیری از حوادث و ارتقاء ایمنی در تمام مقاطع دانشگاهی

وزارت نیرو:

- نظارت بر ایمنی دکل ها، کابل ها و سیستم های برق رسانی ساختمان ها
- تأمین روشنایی جاده های بین شهری و معابر درون شهری

جمعیت هلال احمر:

- امداد رسانی به مصدومین

وزارت صنعت، معدن و تجارت:

- همکاری در رعایت استاندارد در ساخت خودروها و لوازم منزل
- نظارت بر واردات خودروها و لوازم منزل از نظر استاندارد بودن آنها

وزارت جهاد کشاورزی:

- نظارت بر کیفیت و میزان سموم به کاررفته برای محصولات کشاورزی

وزارت ورزش و جوانان:

- برنامه ریزی و اجرای مداخلات پیشگیری از حوادث ورزشی در ورزشگاه ها و استادیوم های ورزشی
- ارتقاء استانداردهای ایمنی لوازم و محیط های ورزشی

وزارت رفاه، کار و امور اجتماعی:

- ارتقاء ایمنی محیط های کار
- اجرای آموزش های پیشگیری از حوادث برای کارکنان
- کاهش عوامل خطر حوادث شغلی

سازمان های بین المللی (سازمان جهانی بهداشت – دفتر یونیسف):

- تأمین و در اختیار گذاشتن اطلاعات روزآمد در زمینه ارتقاء ایمنی و پیشگیری از حوادث
- ارائه راهکارها، مداخلات و سیاست های کارآمد ارتقاء ایمنی و پیشگیری از حوادث
- معرفی برنامه های موفق کشورها در زمینه ارتقاء ایمنی و پیشگیری از حوادث (Best Practice)
- برگزاری دوره های آموزشی و اجلاس های جهانی در زمینه ارتقاء ایمنی و پیشگیری از حوادث

سازمان بیمه مرکزی و شرکت های بیمه گر:

- مدیریت ریسک و فرهنگ سازی جهت کاهش حوادث، صدمات و خسارات ناشی از حوادث

سازمان نظام مهندسی ساختمان:

- مدیریت ایمنی ساخت ساختمان ها

- مقاوم سازی مناسب ساختمان ها در مقابل زلزله

سازمان مدیریت بحران کشور:

- کاهش عوامل خطر و عوامل آسیب پذیری در مقابل بلایا (قبل از بحران)
- مدیریت نجات حادثه دیدگان بلایا و کاهش احتمال مرگ و میر آنها (حین بحران)
- ساماندهی حادثه دیدگان و اسکان آنها، مدیریت درمان مصدومین و انجام اقدامات کاهش آسیب (بعد از بحران)
- ایجاد هماهنگی و انسجام میان دستگاه های مختلف در خصوص آمادگی در تمام مراحل بحران
- مستند سازی آمار مصدومین و مرگ های ناشی از بلایا و تجزیه و تحلیل اطلاعات